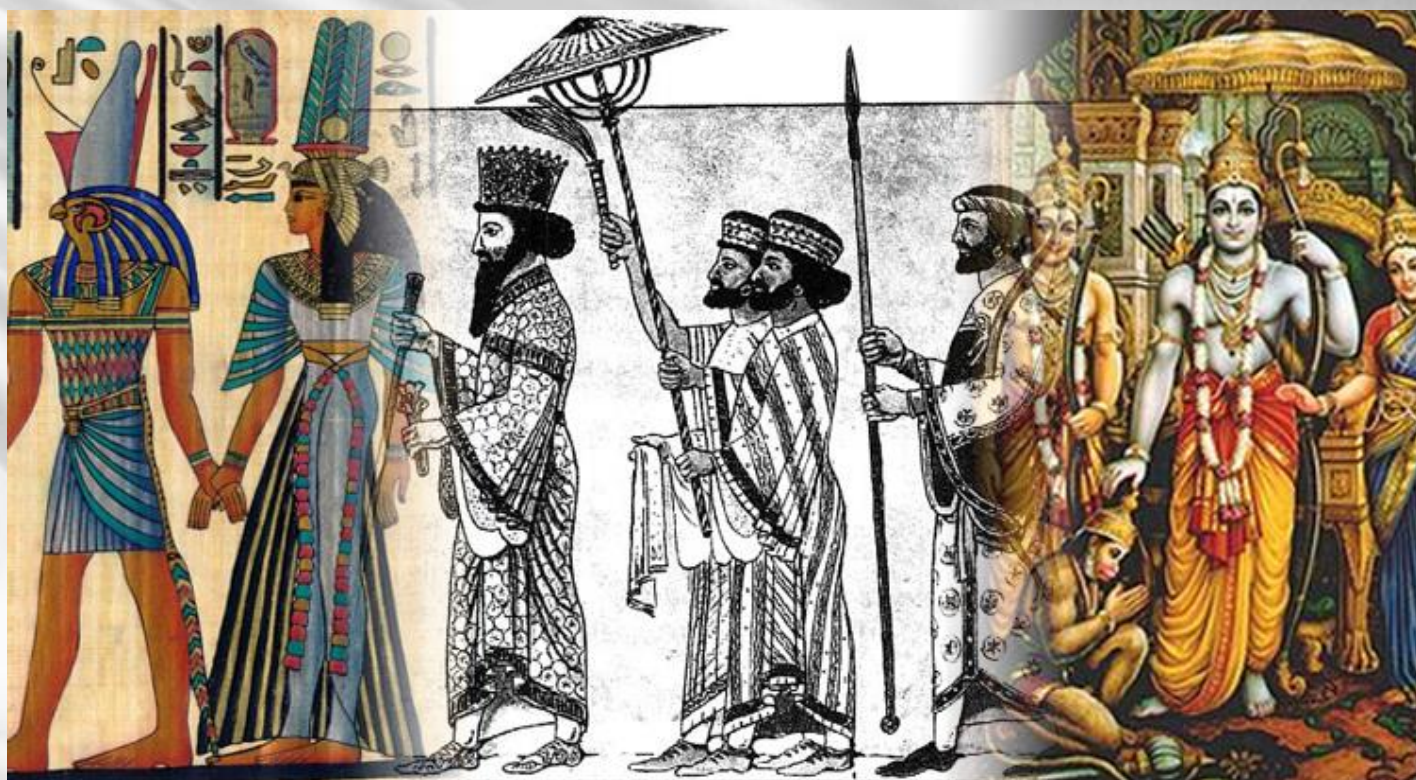

ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

КРАЇН СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

студентки / студента _____

_____

Група _____

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ

Для організації власної системної та результативної роботи пропонуємо скласти індивідуальний план за схемою

Види навчальної роботи	Виконана робота	Максимальна кількість балів	Отримані бали
Робота на лекції	Лекції	12	
	Модульна контрольна робота	15	
Робота на практичних заняттях	Практичне заняття 1.	4	
	Практичне заняття 2.	4	
	Практичне заняття 3.	4	
	Практичне заняття 4.	4	
	Практичне заняття 5.	4	
	Практичне заняття 6.	4	
	Практичне заняття 7.	4	
Самостійна робота	Декламування віршів	5	
Творча робота / доповіді	Творчий проект.	15	
Залік		25	
Разом		100	

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІНДІЇ, КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІТЕРАТУРИ НАРОДІВ БЛИЗЬКОГО СХОДУ V-XIV СТ. ІНДІЙСЬКА СЕРЕДНЬОВІЧНА ЛІТЕРАТУРА.

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо- поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. История всемирной литературы: В 8 томах. – Т. 2. – М.: Наука, 1984. – 672 с.
3. Кирилюк З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
4. Класична література Індії, Близького та Середнього Сходу / уклад. Н.В.Нікоряк – Чернівці: Рута, 2013. – 71 с.
5. Література Далекого Сходу / уклад. Н.В.Нікоряк. – Ч.1.: Література Китаю. – Чернівці: Рута, 2011. – 40с.

1. Історико-суспільні та культурні процеси країн Сходу доби середньовіччя.

У країнах сходу в добу середньовіччя відбувалися динамічні процеси перерозподілу територій, зміни суб'єктів політичного панування та культурного впливу, взаємопроникнення культур, утвердження одних народів і занепаду інших. Суспільні процеси були аналогічні європейському Середньовіччю, а саме:

- * _____
- * _____
- * _____
- * _____
- * _____

вплив на розвиток
культури регіону

Засвоєння старих традицій	Оновлення старих традицій	Створення нових традицій

- склалися нові культурні зони: **індійська, східно-азіатська та близькосхідна.** Західноєвропейський і Східний регіони поєднувала/розділяла **Візантійська зона.**

2. Літературні процеси країн Сходу доби середньовіччя.

Літератури країн Сходу у середні віки проходили однакові етапи формування:

- _____
- _____
- _____

- засвоєння й продовження традицій та характерних особливостей вавілоно-акадської, грецької, римської, іранської, візантійської літератур.

- спільність ідейно-естетичних ознак і взаємодію різних національних культур і літератур у різних національних літературах;
- створилися передумови формування національних літератур:
  - розвинені традиції класичної літератури мала індійська, китайська, іранська літератури, початок яких сягає до другого тисячоліття до нової ери;
  - розвиток культури в регіоні визначався виникненням у VI – V ст. до н.е. буддизму, який став у наступні віки однією з поширених релігій світу;
  - поряд із трансформуванням стародавніх літературних традицій відбувалося зародження й розвиток молодих літератур: японської (живилася традиціями китайської літератури), тамільської, бенгальської, непальської та інших літератур (спиралися на досвід індійської літератури);
- почала інтенсивно розвиватися арабська література, що належить до молодих літератур.

Спільні ознаки середньовічної літератури в країнах Сходу і Західної Європи:

- ✓ _____
- ✓ _____
- ✓ _____
- ✓ _____
- ✓ _____
- ✓ _____

Специфіка середньовічної літератури в країнах Сходу:

- перехід від давнього етапу розвитку до Середньовіччя у різних регіонах відбувався по-різному;
- істотна роль традицій у літературах, що виникли в давнину, орієнтація на художній досвід інших літератур у тих, що тільки формувалися у середні віки;
- **в індійському регіоні** література Середньовіччя складалася й розвивалася відповідно до закріплених у санскритській літературі традицій (в індійській літературі розроблялися сюжети, образи, творчі ідеї, запозичені з “Махабхарати” і “Рамаяни”, а також із фольклорних творів, що виникли у прадавні часи);
- **у Східно-азіатському регіоні**
  - центральне місце належало китайській літературі,
  - розвиток молоді японської літератури, спираючись на досвід китайської;
- **у Близькосхідному регіоні**
  - традиції іранської літератури засвоювалися, переосмислювалися арабами, створювалася нова арабська культура, яка поширила свій вплив на культури завойованих народів;
- **у Візантійському регіоні**
  - літературі властиве поєднання тенденцій, характерних для різних культурних зон;

- теми, образи, поетика античної літератури широко використовувалися у творах християнського спрямування, незважаючи на протистояння християнства й язичництва.

3. Індійська література середньовіччя.

Індійська література Середньовіччя – одна з найдавніших літератур, що поєднала багатовіковий творчий досвід різних племен і мала істотний вплив на літератури інших народів.

3.1. Особливості індійського літературного процесу Середніх віків:

- санскрит (санскр. – оброблена) – літературна мова. Санскритська література ввібрала фольклорні та літературні традиції народів Індії й розвивалася до X-XII ст.;
- з I ст. н.е. – формування окремих народностей і літератур місцевими мовами;
- подальший розвиток стародавніх традицій:
  - істотну роль відігравали найдавніші пам'ятки давньоіндійської літератури, створені у кінці II – на початку I тисячоліть до н.е. – священні книги індуїзму “Рігвєда” (Книга гімнів), “Яджурвєда” (Веда жертвувань), “Самавєда” (Веда мелодій), “Атхарвавєда” (Веда заклинань)

вплинуло на розвиток

ведична література:

- * _____
- * _____
- * _____
- * _____
- * _____

- VI-V ст. до н.е. – виникнення релігійних учень: **джайнізму** і **буддизму**:

послідовники джайнізму:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

послідовники буддизму:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

- створили багату літературу (напр. “Тіпітака” (Три кошики законів) – збірка буддійських канонічних текстів; “Джатака” (оповідання про Будду).
- найвідоміші твори стародавньої індійської літератури – класичний індійський героїчний епос “Махабхàрата” й “Рама́яна” _____

_____

_____

_____

Основні естетичні тенденції індійської літератури:

3.2. Середньовічна індійська лірика та драматургія.

З IV ст. відбувається процес формування лірики як самостійного літературного роду (жанри: дидактична, релігійна та любовна лірика, короткі афористичні повчання).

Калідаса (V ст.) – найвідоміший поет і драматург:

Поєми:

▪ “Хмаравістун”:

▪ “Пори року”

▪ “Народження Кумари” та “Родовід Рагху” – *махакав’я* – твори більшої епічної форми.

▪ Драматургія:

* поєднав драматичний текст з танцем, піснею та музикою;

* у драматичних ситуаціях значну приділяв сильним пристрастям і незвичайним обставинам;

* чергував поезії з прозою;

* поєднав ліричні вставки;

* приділяв велику увагу психології персонажів

* “Шакунтала” (“Перстень – прикмета”) – жанр натака (“висока” драма);

* “Малавіка й Агнімітра” – комедія інтриги про кохання.

Бхартріхар (Бхартрхарі) – відомий поет VII ст.

▪ Писав твори у жанрі шатаки, написані в традиціях давньоіндійської філософії (тематика – кохання, поведження людини у спілкуванні з іншими, її духовна сутність);

▪ “Сто строф про кохання”, “Сто строф про мудре поведження” – кращі зразки філософської лірики;

- Твори Дандіна відіграли певну роль у формуванні пригодницької повісті й роману.

Тема 2. КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо- поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. История всемирной литературы: В 8 томах. – Т. 2. – М.: Наука, 1984. – 672 с.
3. Кирилук З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
4. Література Востока в средние века. Ч.1 (Учебник для студентов университета) / под. ред. Н.И.Конрада. – М.: Изд. Московского университета, 1970. – 472 с.

ДОПОВІДЬ за матеріалами відео:

- Міфи та легенди Давнього Китаю
<https://www.youtube.com/watch?v=E1quCNw7E0M> (відео російською мовою, доповідь має бути українською)
- Літературно-історичний простір Китаю
<https://www.youtube.com/watch?v=uMx84Y-4TVo>
-

1. Давньокитайська літературна традиція, як основа розвитку китайської літератури Середньовіччя.

Перші твори китайської літератури з'явилися у XI-VII ст. до н.е. (пісні, гімни, укази правителів, що являють собою зразки риторичної прози, прислів'я, заклинання).

- “Книга пісень” (“Шицзін”) – перша літературна пам'ятка (XI-VI ст. до н.е.):

* _____

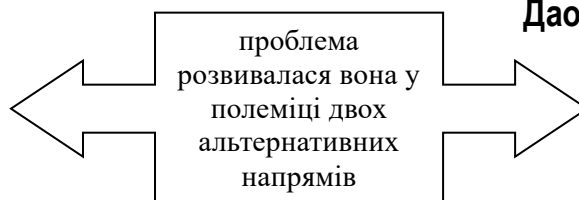
* _____

* _____

Одна з основних проблем давньої китайській літературі - людина й суспільство.

Конфуціанство

Даосизм

<ul style="list-style-type: none"> ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____ ▪ _____
--	--

значення філософських трактатів для літератури

- використовувалися притчі, побутові оповідання, анекдоти для

обґрунтування думок

2. Особливості розвитку китайської середньовічної літератури

Література Середніх віків розвивалася у Китаї в умовах співіснування трьох філософсько-релігійних напрямів: конфуціанства, даосизму й буддизму.

- початок VI ст. – розповсюдження буддизму, що став державною релігією
- * переклади буддійського канону сприяли культивуванню у китайській літературі властивого індійським творам піднесеного барвистого стилю;
- література східноазійських країн формувалася й розвивалася на основі складного синтезу конфуціанських і буддистських ідей
- * увага до “золотого віку” старовини, увага до людини, до проблем справедливості;
- принципова засада поетики: переповідати, а не вигадувати;
- утворилися жанри автобіографічного характеру.

3. Китайська середньовічна поезія

Китайська поезія — одна з найдавніших національних поетичних традицій у світі. Традиційна поезія Китаю, відома протягом трьох тисячоліть, розділена на жанри:

Ши

Ци

Цюй

Фу

поетична творчість середньовіччя формується на основі народної пісенної традиції;

- китайська поезія починає розвиватися у придворних колах:

- * уславлювала володарів у панегіричних віршах;
- * відображала побутові деталі життя давніх китайців;
- * виявляла інтерес до людини, філософських роздумів.

3. Творчість Лі Бо

Лі Бо
(друге ім'я Лі Тай-бо – 701-762)

Світоглядно-естетичні засади поезії:

- *

- *

- *

---

4. Творчість Ду Фу.

Ду Фу (Цзимей) (712-770)

Світоглядно-естетичні засади поетики:

- *

- *

- *

Поєми “Красуні” (“Ліжень сін”) та “Військова колісниця” (“Бін че сін”);
Поетичні цикли “Три управителі” (“Сінь лі”), “Три рзлуки” (“Сань бе”).

5. Китайська середньовічна проза

У III-VI ст. починають формуватися прозаїчні жанри. Найбільшого розвитку у цей час набули оповідання про надзвичайне:

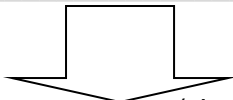
- містичні оповідання:

- *

- *

- * _____
- * _____
- * _____
- * _____

у VII-X ст. – формування жанру новели (від *nova* – новий, незвичний – невеликий прозовий епічний твір, в якому висвітлюється незвичайна подія або переживання, настрої персонажа; завершується несподіваним фіналом, має напружену дію):

- незалежно від теми вона тяжіє до констатації історичної достовірності;
- найпоширеніша тематика новел – кохання й зрада;
- конфлікти вирішуються переважно на користь закоханих;
- герої новел переважно позитивні, їм притаманна фізична й моральна привабливість.

5. Література середньовічних країн східноазіатського регіону

У середні віки китайська літературна традиція позначилася на становленні молодих літератур регіону – корейської, в'єтнамської, японської.

- спільною основою їх розвитку була міфологія й поезія Китаю;
- писемність країн формувалася на основі китайської ієрогліфічної писемності;
- ідейна спрямованість й особливості поетики літератур регіону значною мірою відображали ідеологічні впливи, які йшли з Китаю або через Китай.

зумовило

- * спільні риси китайської, корейської, в'єтнамської, японської літератур;
- * поєднання та взаємопроникнення власної (місцевої) фольклорної та китайської культурної традицій;
- * старі традиції істотно трансформувалися, зароджувалися й розвивалися нові національні літератури.

Тема 3. Японська література (V-X ст.).

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. Кирилюк З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
3. Література Востока в средние века. Ч.1 (Учебник для студентов университета) / под. ред. Н.И.Конрада. – М.: Изд. Московского университета, 1970. – 472 с.

ДОМАЩНЯ РОБОТА

Підберіть танки або хокку до запропонованих ілюстрацій. Вкажіть автора поезії. Можна написати авторське твори.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

СЕРЕДНЬОВІЧНІ МУСУЛЬМАНСЬКА І ХРИСТИЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРИ.

Тема 4. ПЕРСЬКА Й АРАБСЬКА СЕРЕДНЬОВІЧНІ ЛІТЕРАТУРИ

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. Кирилюк З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
3. Література Востока в средние века. Ч.1 (Учебник для студентов университета) / под. ред. Н.И.Конрада. – М.: Изд. Московского университета, 1970. – 472 с.
4. Персько-таджицька література: твори Рудакі, Фірдоусі, Хаяма, Румі, Нізамі, Сааді, Гафіза, Джамі: Навч. посібник / упоряд., передм., комент., примітки Г.І.Халимоненко. – К.Ж Грамота, 2005.- 360 с.

ДОПОВІДЬ:

- Правда і вигадка в мультфільмі «Аладдин»
<https://arzamas.academy/materials/1602> (текст російською мовою, доповідь має бути українською)

Персько-таджицька література – літературу народів, що користувалися мовами іранської групи (персів, таджиків, афганців, курдів) та тюркомовних народів (узбеків, туркменів, азербайджанців, турків), а також мусульман Індії.

1. Перська література раннього середньовіччя

Література Раннього середньовіччя (III-VII ст.) була різномовною (під владою Сасанідів опинилися сусідні народи – таджики, афганці, курди, узбеки, туркмени, турки, азербайджанці). З'являлися твори, написані середньоперською (пехлевійською), парфянською мовами, арабська мова стала мовою поезії.

зумовило

перська література епохи Середньовіччя вийшла на вищий рівень розвитку: середньовічна література, створювана зусиллями персів і інших народів, синтезувала елементи давніх культур різних народів, що стало плідним підґрунтям для її подальшого розквіту.

- У VIII ст. почався рух опору проти панування арабської мови за відродження рідної мови;
- у IX ст. на основі середньоіранських мов складалася нова літературна мова (фарсі), розвиток перської літератури продовжувався на фарсі;
- тенденція демократизації літератури в іранській літературі у процесі розвитку міст;
- у XIII ст. негативні наслідки завоювання монголами Ірану загальмували процес розвитку культури, призвели до занепаду й послаблення культурного розвитку;
- у XIV ст. почався новий підйом економічного й культурного життя.

1.1. Творчість Рудакі та Фірдоусі

Абу Абдаллах Ажафар Рудакі
(бл. 858– 941)

Світоглядно-естетичні засади поезії:

*

---

*

---

*

Особливості творчості:

*

- на основі давніх традицій формував характерні для східної поезії жанри:
- **бейти**

- **рубаї**

- **каси́да**

- **газель**

- **Кита**

- **дидактичні поеми**
-
-
-
-
-
-
-
-

Абукасим Фірдоусі (прибл. 940–1020 чи 1030).

- Головний труд – **“Шахнамé”** (“Книга про царів”) – **дастан** (епічний жанр у літературах і фольклорі народів Близького Сходу, Середньої й Південно-Східної Азії; створювалися на основі легенд, казок, переказів; існують прозові й поетичні дастанти, часто в них поєднується прозаїчні й віршовані фрагменти):

- * Написав декілька прозових і віршованих зведень міфів, епічних легенд, історичних хронік; відтворено міфологічні уявлення народу, національний епос персів і таджиків і поетично осмислені історичні чи міфічні факти, пов'язані з царюванням п'ятдесяти історичних та легендарних шахів Персії.

- Створив відповідно до стародавньої традиції зібрання історичних, міфічних, фольклорних сюжетів та епізодів;

*

*

*

1.2. Омár Хайям – найвидатніший персько-таджицький поет-гуманіст і вчений

Омár Гіясаддін Абу-ль-Фахт ібн Ібрахім Хайям

(прибл. 1048–1131)

Світоглядно-естетичні засади поезії:

*

- * _____
- * _____
- * _____
- * _____
- * _____
- * _____

1.3. Творчість Сааді, Румі та Хафіза.

Сааді – персидсько-таджицький поет (прибл. 1203 – прибл. 1291). Справжнє його ім'я *Мусліхаддін Абу Мухаммед Абдаллах*.

* творчість Сааді відображає ідеї та настрої, характерні для того періоду Середньовіччя, коли розвиток міського життя й підвищення у ньому ролі середніх прошарків міщан зумовило поширенням демократичних ідей у літературі;

▪ поет бачив свою роль у тому, щоб бути духовним наставником, що визначає тематику й проблематику творчості:

▪ з дидактичною метою зображує доброзичливу людину високих моральних чеснот;

▪ віддає перевагу духовній красі людських почуттів;

▪ сенс життя у дієвій любові до людей.

▪ писав поезію та прозу, значне місце в творчій спадщині займає лірика: касиди і газелі

Джалал-ад-Дін Румі (бл. 1207–1273)

* найвідоміший твір – релігійно-філософська поема “Маснаві”:

▪ у поемі з філософських позицій розглядаються питання про сутність людини, поєднання в ній духовного й плотського, про роль розуму (душі) у наближенні до божества;

▪ проповіді у поемі ілюструються притчами, байками й фольклорними оповідками, повчальними історіями;

▪ вважав щире почуття важливішим за дотримання ритуалу;

▪ ліричний диван містить притчі, оповіді, рубаї, які обґрунтовують його філософські положення;

▪ притчі присвячені різним аспектам буття людини;

▪ газелі дають уявлення про барвистість стилю східної лірики, своєрідність її образності:

- Газелі Румі розкривають не тільки світ ліричних почуттів автора, але й роздуми над загальними законами буття;
- Газелі мають дидактичний характер;

▪ рубаї:

* торкається філософських тем про сутність людини;

* вибудовує складну систему її духовного світу.

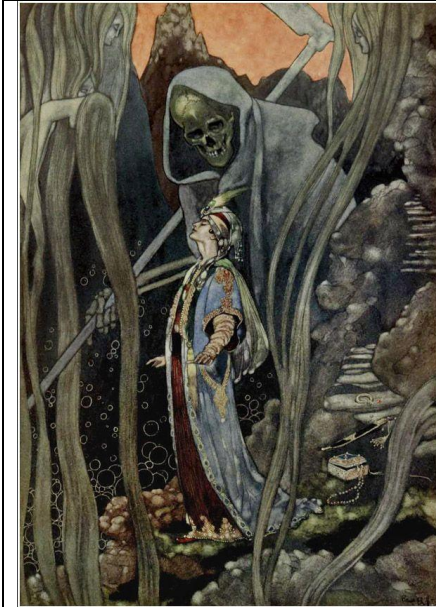
Шамседдін Мохаммед Хафіз (Гафіз) (прибл. 1325–1389 чи 1390).

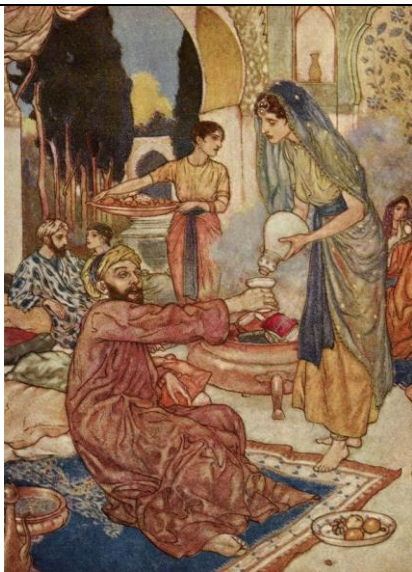
▪ художній доробок поета – п'ять панегіричних касид, газелі, рубаї;

- поряд із ліричними темами кохання, насолоди, звучать скарги на тлінність життєвих принад, непізнаванність законів світу й буття;
- поєднував суперечливі мотиви й настрої;
- поезія Шамеддіна Хафіза – вершина персидської любовної лірики;
- зробив важливий крок на шляху пізнання людської душі, довів до досконалості жанр газелі, досяг афористичності кожного бейта і надзвичайного багатства звукопису.

ДОМАЩНЯ РОБОТА

Підберіть рубаї до запропонованих ілюстрацій. Вкажіть автора поезії. Можна написати авторське рубаї.

Тема 5. Арабська література.

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо- поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. История всемирной литературы: В 8 томах. – Т. 2. – М.: Наука, 1984. – 672 с.
3. Кирилюк З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
  - *Історія Корану {частина – 1,2}* <https://www.youtube.com/watch?v=j2MpxiNWAb0>
<https://www.youtube.com/watch?v=Lz7DZiEbmng> (відео російською мовою, доповідь має бути українською)

---

1. Рання доісламська арабська література

Перші пам'ятки доісламської літератури на Аравійському півострові:

- любовна лірика,
- сатиричні вірші
- **хіджа́ / хаджв** (висміювання, ганчування) – невелике віршоване глузування;
- **касида** – найуживаніший жанр:

- *

- *

- *

---

2. Формування арабської середньовічної літератури

- руйнація родоплемінних зв'язків;
- VI ст. – формування монотеїстичної релігії (проповіді пророка Мухаммада (570-632));
- написання священної книги ісламу – Корану(араб, кур'ан – читання):

- *

- *

- *

Вплив Корану на розвиток культури й літератури народів мусульманського світу:

- ✓ виникли нові жанри релігійного фольклору;
- ✓ використовувалися образи й сюжети з Корану;
- ✓ наслідувалися особливості римованої прози Корану.

- арабські завоювання при перших халіфах, що правили після смерті Мухаммада й мали і світську, і духовну владу;
- утворилася величезна держава Халіфат;
- у підкорених країнах поширювався іслам, у літературі культивувалися бедуїнські поетичні традиції;
- у наслідок внутрішньої політичної боротьби утворилися два напрями в ісламі – **сунізм і шиїзм**.

3 Розвиток арабської середньовічної поезії:

- у боротьбі проти сунітів використовували традиційні жанри доісламської бедуїнської поезії (писали панегіричні вірші (мадх) на честь правлячої династії Халіфату в ганчувальні вірші (хіджі) проти їх противників, політичні висміювання і вихвалання, панегірики, сатиру і ліричні вірші);
- наприкінці VII ст. формується жанр любовної лірики – газель;
- характерною і незвичайною для поезії тих часів рисою було прагнення поета розкрити переживання закоханого;
- створено жанр касиди;
- поступово набирає сили тенденція негативного ставлення до сліпого наслідування поетичних традицій бедуїнів.

Абу Нувас (між 762-813) – активний прихильник “оновлення” поезії:

*

_____

*

_____

*

_____

*

_____

Тема 6. СЕРЕДНЬОВІЧНА ЛІТЕРАТУРА АЗЕРБАЙДЖАНУ, ВІРМЕНІЇ, ГРУЗІЇ ТА ВІЗАНТІЇ.

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. История всемирной литературы: В 8 томах. – Т. 2. – М.: Наука, 1984. – 672 с.
3. Кирилюк З. В. Література Середньовіччя: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.
4. Литература Востока в средние века. Ч.1 (Учебник для студентов университета) / под. ред. Н.И.Конрада. – М.: Изд. Московского университета, 1970. – 472 с.

1. Своєрідність формування азербайджанської середньовічної літератури

Література Азербайджану мала істотні відмінності від інших літератур Кавказу – Вірменської та Грузинської.

- * література Азербайджану зазнала значного впливу арабської культури (у III ст. Азербайджан увійшов до складу Ірану (Персії), а у другій половині VII ст. став провінцією арабського Халіфату);
  - * арабське панування на деякий час загальмувало розвиток азербайджанської культури та літератури;
  - * примусово насаджувалося мусульманство, арабська мова протягом 200 років була мовою держави, науки та літератури; азербайджанська мова залишалася мовою народної творчості;
  - * існування високої культури у прадавні часи, коли Азербайджан був частиною Мідії;
  - * релігійні, суспільно-побутові погляди, звичаї, вірування, зразки художньої творчості древніх азербайджанців відображені у загальноіранській пам'ятці – “Авести”;
  - * міфологічні образи “Авести” збереглися до нашого часу як персонажі казкової прози.
- середина VIII ст. – процес засвоєння досягнень арабської поезії;
  - XII ст. – високий рівень розвитку ліричної поезії;
  - панегіричні, гуманістичні й демократичні мотиви;
  - поезія розвивалася при дворах володарів держав і багатих феодалів.

1.1. Творчість Нізамі Ґянджеві

Ільяс ібн Юсуф Нізамі Ґянджеві (прибл. 1141 – прибл. 1209) – найвидатніший азербайджанський поет, автор поем, газелей, касид, у яких він висловлював гуманістичні ідеї, трактував філософські питання.

- п'ять поем, об'єднаних під назвою “Хамса” (“П'ятириця”);
  - перший твір – “Махзан аль-асрар” (“Скарбниця таємниць”) –
-
-
-
-
-

- Поема “Хорсов та Ширін” – _____

- Поема “Лейла й Меджнун” _____

“Іскандер-наме” – _____

2. Вірменська література середньовіччя

- вірменська культура раннього періоду формувалась у постійному спілкуванні з різними народами; широкі міжнародні зв'язки збагачували органічне поєднання в ній різних тенденцій надавали їй неповторної своєрідності;

- _____
- _____
- _____
- _____

Своєрідність літератури вірменського середньовіччя:

V ст. – створення вірменського алфавіту → починається становлення літератури:

- _____

- у X-XIII ст. розвиваються поетичні жанри:
- **Григор Нарекаці** (X-XI ст.) – видатний поет Середньовіччя:

- _____
- _____
- _____

- Вірменська поезія XII ст. представлена творчістю **Нерсеса Шноралі**:

- _____
- _____

- _____
- _____
- _____
- _____
- Мхтар Гош:
  - _____
  - _____
  - _____
  - _____

3. Грузинська середньовічна література.

- на розвитку грузинської літератури позначилися стародавні зв'язки грузинського фольклору з еллінською культурою;;
- прийняття християнства, що стало державною релігією, мало позитивний вплив на розвиток культури та літератури:
  - поширюються зв'язки із західними країнами;
  - грузинська література раннього феодалізму має переважно релігійний характер;
  - Біблія та інша література християнського спрямування перекладається грузинською мовою;
  - розвивається жанр житійної літератури (“Мучеництво Шушанік”, “Мучеництво Іоана Сабанідзе” Або Тбілелі (VIII ст.));
  - у XI-XIII ст. грузинською мовою були перекладені твори античних і сучасних письменників – “Шахнаме” Фірдоусі, “Лейлі та Меджнун” Нізамі, “Віс та Рамін” (“Вісраміані”) Гургані.
  - пригодницька повість “Аміран-Дареджаніані” (авторство приписується Мосе Хонелі) – одна із ранніх пам'яток оригінальної грузинської літератури:
    - використано народні сказання про богоборця Амірані;
    - повість складається з окремих оповідань про пригоди й діяння Амірані й інших витязів; оповідання пов'язані спільною фабулою та образом головного героя;
    - автор використовує казкові фантастичні мотиви;
    - при дворі грузинських царів із XII ст. створюються історичні хроніки, панегіричні вірші, поеми (“Тамаріані” Чахрухадзе – найвідоміший збірник панегіричних віршів присвячено цариці Тамар).

3.1. Творчість Шота Руставелі

Поема “Витязь у тигровій шкурі” (написана в кінці XII ст. чи на початку XIII ст.) – одне із найвищих досягнень грузинської й усїєї середньовічної літератури:

4.1. Своєрідність візантійської літератури.

- візантійська література мала глибоке коріння у поєднанні язичницьких (еллінських) традицій із християнством;
- інтенсивно розвивалася література духовного спрямування:
- “Шестиднев” (IV ст.) Василя Кесарійського – цикл проповідей про створення світу на основі “Книги буття”;
- твори Григорія Назіанзіна Богослова (поєми “Про моє життя”, “Про мою долю”, “Про страждання моєї душі” мають автобіографічний характер і відзначаються психологізмом та інтимністю оповіді, що свідчить про формування тенденцій, характерних для “Сповіді” Августина);
- розквіт риторичної проповіді пов'язаний з ім'ям Іоанна Златоуста (IV-V ст.);
- з V ст. поживляється розвиток поезії:
- культова лірика, мотиви містики й аскетизму, віршовані переклади Євангелія співіснують з описами античних скульптур та героїв, з епіграмами на побутові теми й мотивами соціального гноблення.

VII ст. принесло візантійській цивілізації істотні зміни: навала персів, а потім арабів, втрата значних територій, облога арабськими військами Константинополя й успішна відсіч – усе це позначилося на літературній творчості:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1. Фольклорні казки країн сходу

1. Жанрова специфіка фольклорної казки.
2. Типологія казок.
3. Своєрідність та загальні особливості казок країн сходу:
  - а) Індійська народна казка «Фарбований шакал».
  - б) Китайська народна казка «Пензлик Маляна»;
  - в) Арабська народна казка «Сіндбад-Мореплавець» (третя і четверта подорожі);
  - г) Японські народні казки «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізинчик», «Жабка із Кіото і жабка із Осаки»:

Література:

Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.

Пропп В. Исторические корни Волшебной сказки // Режим доступу: <http://feb-web.ru/feb/skazki/critics/pms/pms-001-.htm>

Франц М.-Л. Психология сказки. Толкование волшебных сказок // Режим доступу: <http://jungland.net/Library/PsiSkazka.htm>

Эстес К.П. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях // Режим доступу: <http://jungland.net/Library/Estes.htm>

1. Момотаро та інші японські казки. – К.: а-ба-ба-га-ла-ма-га, 2019 – 42 с.
2. Насмінчук Г.Й. Література народів Сходу: навч.посібник / Г.Й,Насмінчук. – Кам'янець-Подільський: Буйницький, 2012. – 219 с.
3. Мартинець А. М., Чередник Т. П., Ілійчук І. В. КИТАЙСЬКА НАРОДНА КАЗКА ПРО МА ЛЯНА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ //Китаєзнавчі дослідження. – 2021. – №. 3. – С. 191-206.

Практичне заняття 2. Поезія Лі Бо та Ду Фу

План

1. Традиція та новаторство в поетичній спадщині Лі Бо та Ду Фу.
2. Жанрова, композиційна особливість поезії Лі Бо та Ду Фу.
3. Своєрідність ліричного героя.
4. Особливості засобів художньої виразності поезії Лі Бо та Ду Фу.
  - **ДОПОВІДЬ** за матеріалами відео: Поезія Китаю (відео російською мовою, доповідь має бути українською) <https://www.youtube.com/watch?v=6P0d61ssYU8>

Література:

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія / Упоряд. Л.В. Грицик. - К.: Видавничо- поліграфічний центр "Київський університет", 2006 - 689 с.
2. Фока М. КУЛЬТ ВИНА І ЙОГО ПІДТЕКСТОВІ СМИСЛИ В ПОЕЗІЇ ЛІ БО //Південний архів (філологічні науки). – 2017. – №. 67. – С. 79-82.
3. Лі Бо Повні тексти творів <https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=79>
4. Ду Фу Повні тексти творів <https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=159>

ВІЗИТНА КАРТКА ПЕРСОНАЖА¹

Уявіть, що **Лі Бо** або **Ду Фу** відкриває бізнес і просить вас розробити його візитну картку. Візитівки містять дуже мало інформації, але вибір шрифтків, кольорів, логотип і гасло, а також пропоновані продукти та послуги можуть багато розповісти про персонажа. Створіть дизайн картки та заповніть інформацію у полі нижче. Включіть наступне: ім'я персонажа, назву компанії, адресу, номер телефону, електронну адресу, веб-сайт, посаду, гасло, логотип і перелік послуг або продуктів.

Чому ви обрали для свого персонажа саме цю компанію та посаду?

Чому ви вибрали ці кольори/шрифти? Як вони співвідносяться з персонажем?

Яке символічне значення логотипу для письменника?

Кому з письменників власник може вручити свою візитну картку?

---

¹ Богосвятська А.-М. 50 сучасних стратегій залучення учнів до читання. Воркбук-ІІ Електронний посібник.

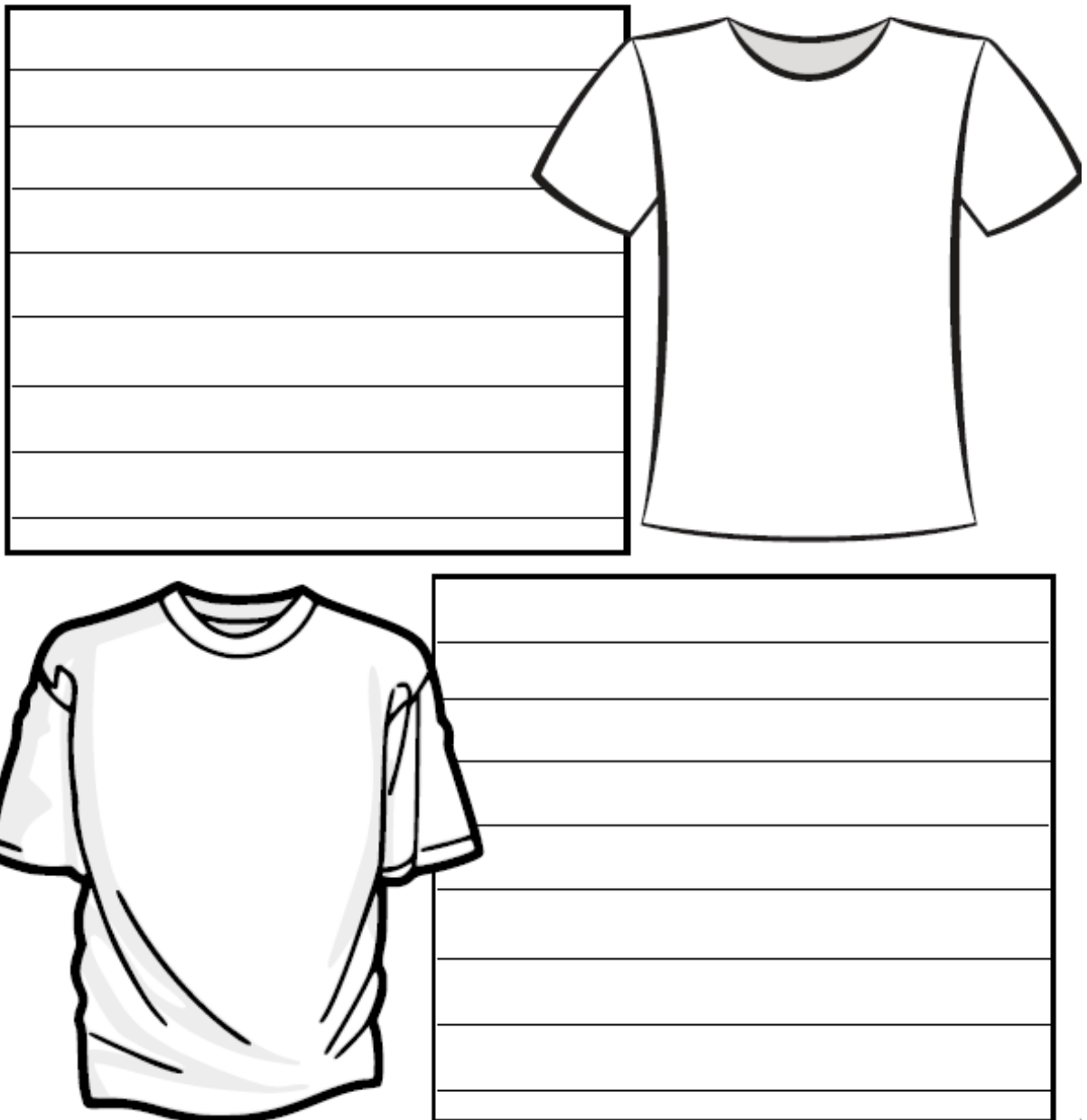
Практичне заняття 3. Творчість Абу Абдуллаха Джафара Рудакі та Абукасіма Фірдоусі.

План

1. Традиція та новаторство в поетичній спадщині Абу Абдуллаха Джафара Рудакі.
2. Жанрова, композиційна особливість поезії Рудакі.
3. Своєрідність ліричного героя.
4. Особливості засобів художньої виразності поезії Рудакі.
5. Синтез історії та міфу епопеї "Шах-наме" Фірдоусі.
6. Жанрова, композиційна особливість твору.
7. Образна система твору.
  - **ДОПОВІДЬ за матеріалами відео:** Персидська поезія від Рудакі до Хафіза <https://www.youtube.com/watch?v=-M5EUUCnUhc&t=11s> (відео російською мовою, доповідь має бути українською)

ФУТБОЛКА ПЕРСОНАЖА¹

Створіть футболки для двох письменників. Ваші дизайни (повинні демонструвати глибоке розуміння особистості письменників і можуть використовувати символіку. Поясніть свій вибір у відведених місцях поруч.

¹. Богосвятська А.-М. 50 сучасних стратегій залучення учнів до читання. Воркбук-ІІ Електронний посібник.

Література:

1. Персько-таджицька література: твори Рудакі, Фірдоусі, Хаяма, Румі, Нізамі, Сааді, Гафіза, Джамі: Навч. посібник / упоряд., передм., комент., примітки Г.І.Халимоненко. – К.Ж Грамота, 2005.-360 с.
2. Рудакі Поезії (збірка) <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3964>
3. Зарубіжна література: Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу: Хрестоматія / Упоряд. Л.В.Грицик. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 – 689 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsyk_L/Zarubizhna_literatura_Materialy_do_vyvchenia_literatur_zarubizhnoho_Skhodu_Khrestomatia.pdf

Практичне заняття 4. ТРАДИЦІЯ ТА НОВАТОРСТВО В ПОЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ХАЯМА (2 години)

1. Жанрова, композиційна особливість поезії Омара Хаяма.
2. Своєрідність ліричного героя.

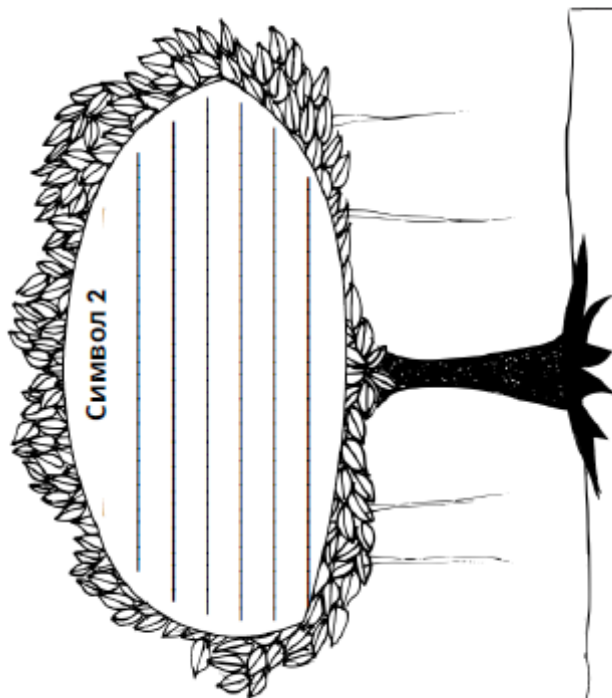
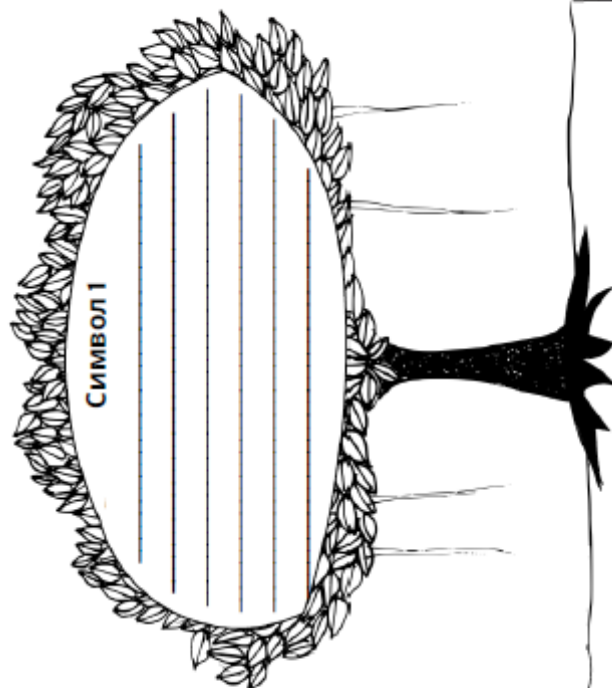
Особливості засобів художньої виразності поезії Омара Хаяма.

Література:

1. Зарубіжна література: Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу: Хрестоматія / Упоряд. Л.В.Грицик. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 – 689 с.
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsyk_L/Zarubizhna_literatura_Materialy_do_vyvchenia_literatur_zarubizhnoho_Skhodu_Khrestomatia.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsyk_L/Zarubizhna_literatura_Materialy_do_vyvchenia_literatur_zarubizhnoho_Skhodu_Khrestomatia.pdf)
2. Персько-таджицька література: твори Рудакі, Фірдоусі, Хаяма, Румі, Нізамі, Сааді, Гафіза, Джамі: Навч. посібник / упоряд., передм., комент., примітки Г.І.Халимоненко. – К.Ж Грамота, 2005.-360 с.
3. Хаям О. Рубаї / пер.з перськ. В.О.Мисика. – Харків: Фоліо, 2019. – 319 с.
4. Хаям О. Рубаї / пер.з перськ. В.О.Мисика. – Харків: Фоліо, 2019. – 319 с.

Символічні корені

Символи – це речі, предмети, знаки, кольори тощо, які являють дещо інше, більш значуще. Оберть два важливі символи, які з'являються у прочитаному вами творі. Опишіть на деревах прямих, буквальне значення символу, як він з'являється в тексті. Поясніть його глибинне символічне значення в коренях нижче.

¹. Богосвятська А.-М. 50 сучасних стратегій залучення учнів до читання. Воркбук-ІІ Електронний посібник.

Практичне заняття 7 (2 години). Творчість Шота Руставеллі та своєрідність поеми «Витязь у тигровій шкурі».

План

1. Факти біографії Шота Руставеллі та походження поеми "Витязь в тигровій шкурі".
2. Архітектоніка та композиції твору.
3. Зображення культу жінки та дружби лицарів у поемі.

Література:

1. Руставелі Ш. Витязь у тигровій шкурі / пер.з грузин. Н.Бажан. – К.: Андронум, 2021. – 196 с.
2. Зарубіжна література: Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу: Хрестоматія / Упоряд. Л.В.Грицик. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006 – 689 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsyk_L/Zarubizhna_literatura_Materialy_do_vyvchenia_literatur_zarubizhnoho_Skhodu_Khrestomatia.pdf

Веб-квест алюзій

Алюзія – це коротке й непряме посилання, натяк на особу, місце, річ або ідею історичного, культурного, літературного чи політичного характеру. Знайдіть 3 веб-сайти, пов'язані з тим, що згадується в даному творі. Не вибирайте сайти, що стосуються конкретно тексту, а радше додаткового читання про щось, згадане побіжно у тексті. Наприклад, якщо сюжет розгортається в епоху англійського Відродження, ви можете знайти веб-сайт, пов'язаний із цим періодом. Якщо персонаж робить алюзію до назви фільму, ви можете трохи дослідити цей фільм тощо. Напишіть приклад алюзії з тексту, URL-адреси веб-сайтів, які ви знайдете, і пояснення того, що ви дізналися з цих веб-сайтів.

ПОШУК

Алюзія 1

Веб-сайт 1

Інформація з веб-сайту:

Алюзія 1

Веб-сайт 1

Інформація з веб-сайту:

Алюзія 1

Веб-сайт 1

Інформація з веб-сайту:

¹Богосвятська А.-М. 50 сучасних стратегій залучення учнів до читання. Воркбук-ІІ Електронний посібник.

ДОШКА ЗІРОК¹

Вам треба проголосувати за вручення щорічних нагород-номінацій на "Дошку зірок". Виходячи з того, що ви дізналися про письменників / твори, виберіть номінації для 4-х письменників / творів та поясніть свій вибір, спираючись на деталі з біографії та текстів творів.

<p>НОМІНАЦІЯ: _____</p> <p> Нагороджується: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>НОМІНАЦІЯ: _____</p> <p> Нагороджується: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>НОМІНАЦІЯ: _____</p> <p> Нагороджується: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>НОМІНАЦІЯ: _____</p> <p> Нагороджується: _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

Богосвятська А.-М. 50 сучасних стратегій залучення учнів до читання. Воркбук-ІІ Електронний посібник.

Курс "ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ КРАЇН СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ" посідає важливе місце в системі підготовки філологів і присвячений вивченню особливостей і закономірностей літературного процесу в країнах середньовічного сходу в період з V ст. по XVI ст. – періоду формування національних літератур і мов. Мета курсу - ґрунтовно вивчити історію зарубіжної літератури епохи середньовіччя та Відродження у країнах сходу; розкрити історичну зумовленість, багатство і художні цінності літератури цього періоду; показати поступ літературно-естетичної думки; творчий пошук письменників; здійснити поглиблений аналіз найвидатніших творів світової літератури; формувати навички жанрово-тематичного, символічного, історико-літературного, компаративного, герменевтичного та стильового аналізу літературного твору; забезпечити фахову підготовку студентів з історії літератури сходу.

ЗМІСТ

ІНТЕРАКТИВНОГО РОБОЧОГО ЗОШИТА:

1. Індивідуальний план роботи.....	2
2. Змістовий модуль 1. Література Середньовічної Індії, Китаю та Японії.....	3
3. Змістовий модуль 2. Середньовічні мусульманська і християнська літератури.....	13
4. Практичні заняття.....	25

**ПІКУН ЛЕСЯ
ВАСИЛІВНА**

**кандидат філологічних
наук, доцент кафедри
германської філології**

Робочий зошит для аудиторної та самостійної роботи з ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ КРАЇН СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ. – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, 2022. – 34 с.